

Nr 104.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och lag angående ändrad lydelse av 66, 68 och 69 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472); given Stockholms slott den 4 mars 1949.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och lag angående ändrad lydelse av 66, 68 och 69 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Före den 1 januari 1949 gällde i fråga om sådana vapenfria värnpliktiga, som tjänstgjorde utom krigsmakten, att vederbörande civile arbetschef ägde meddela dem tillrättavisning för vissa mindre förseelser. Den nya militära straff- och processlagstiftning, som trädde i kraft nämnda dag, innehåller emellertid inga föreskrifter härom. I propositionen föreslås dylika bestämmelser.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän.

Härigenom förordnas, att 14 § lagen den 30 juni 1948 om disciplinstraff för krigsmän skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

14 §.

14 §.

För mindre — — — fartyget
(landgångsförbud).

För mindre — — — fartyget
(landgångsförbud).

Begår till vapenfri tjänst uttagen krigsman som icke står under militärt befäl förseelse som avses i 26 kap. 11, 14 eller 18 § strafflagen och är förseelsen att anse som ringa, må den felande i stället för straff åläggas tillrättavisning i form av varning, extratjänst eller utgångsförbud enligt vad i första stycket sägs.

Ej må — — — eller tjänstbarhet.

Ej må — — — eller tjänstbarhet.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 66, 68 och 69 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Härigenom förordnas, att 66, 68 och 69 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

66 §.

66 §.

Rätt att — — — sådan rätt.

Rätt att — — — sådan rätt.

Tillrättavisningsrätt mot — — —
för örlogsdepå.

Tillrättavisningsrätt mot — — —
för örlogsdepå.

Såvitt angår — — — å hemvärnet.

Såvitt angår — — — å hemvärnet.

Tillrättavisningsrätt mot krigsman som är uttagen till vapenfri tjänst tillkommer civilförsvars-, brand- och arbetschef i fråga om underställd personal.

68 §.

68 §.

Vill någon begära omprövning av honom ålagd tillrättavisning, skall han skriftligen eller muntligen göra framställning därom hos närmast högre befattningshavare som har bestraffningsrätt.

Vill någon begära omprövning av honom ålagd tillrättavisning, skall han skriftligen eller muntligen göra framställning därom hos närmast högre befattningshavare som har bestraffningsrätt. *Till vapenfri tjänst uttagen krigsman, som icke står under militärt befäl, har att göra sådan framställning hos befälhavaren för det försvarsområde inom vilket han är förlagd.*

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

69 §.

Ålagd tillrättavisning — — — i verkställighet.

Om, innan tillrättavisning till fullo verkställts, åtal väckes eller disciplinstraff ålägges för samma förseelse, skall verkställigheten upphöra. Detsamma gäller, om den tillrättavise upphör att stå under militärt befäl.

69 §.

Ålagd tillrättavisning — — — i verkställighet.

Om, innan tillrättavisning till fullo verkställts, åtal väckes eller disciplinstraff ålägges för samma förseelse, skall verkställigheten upphöra. Detsamma gäller, om den tillrättavise upphör att stå under militärt befäl *eller, vad beträffar krigsman som uttagits till vapenfri tjänst och icke står under militärt befäl, om tjänstgöringen upphör.*

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 februari 1949.

Närvarande:

Statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *bestämmelser angående tillrättavisning av vissa vapenfria krigsmän*. Föredraganden anför följande.

I skrivelse den 17 december 1948 har militieombudsmannen hemställt, att Kungl. Maj:t ville taga under övertvägande vissa i skrivelsen framförda spörsmål om befogenhet för civil arbetschef att i vissa fall ålägga underställd vapenfri värnpliktig tillrättavisning. Yttranden över skrivelsen ha efter remiss avgivits av justitiekanslersämbetet, krigshovrätten, överbefälhavaren, chefen för armén, vattenfallsstyrelsen, domänstyrelsen, civilförsvarsstyrelsen samt styrelsen för föreningen Sveriges krigsdomare och audiförere.

Jag anhåller nu att få upptaga frågan till behandling.

Rättsläget.

Enligt lagen den 26 mars 1943 (nr 121) om vapenfria värnpliktiga samt lagen om ändring däri den 15 juli 1944 (nr 543) skall värnpliktig, vilken på grund av samvetsnöd tillåtes fullgöra vapenfri tjänst, uttagas till sjukvårdstjänst vid krigsmakten eller tjänstgöring vid civilförsvaret men må, där omständigheterna påkalla sådant, uttagas till eller användas i expedition-, yrkes- och handräckningstjänst eller civilt arbete vid krigsmakten eller för civilt arbete utom densamma för statens eller kommuns räkning. Straffbestämmelserna i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 voro såvitt gällde vapenfria värnpliktiga tillämpliga endast å dem som tjänstgjorde inom krigsmakten och på grund därav lödo under sistnämnda lag. Sådana vapenfria värnpliktiga, som tjänstgöra utom krigsmakten, voro före den 1 januari 1949 i fråga om fel och försummelse med avseende å tjänstgöringen underkastade bestämmelserna i lagen den 26 mars 1943 (nr 126) om straff för förbrytelser i tjänsten av vissa vapenfria värnpliktiga. Endast

allmänna straff — straffarbete, fängelse och dagsböter — kunde därvid ifrågakomma och deras användning var begränsad till tre brottstyper, nämligen olovligt undanhållande, lydnadsvägran och vårdslöshet eller försummelse i fullgörande av tjänsteplikter i andra fall än nyss nämnts. Lagföring skulle ske vid allmän domstol. Enligt 7 § sistnämnda lag kunde för mindre förseelser i tjänsten i stället för i samma lag angivna straff såsom tillrättavisning användas: a) varning; b) åläggande för visst antal gånger, högst sex, eller för viss bestämd tid, högst femton dagar, att utom vanlig ordning förrätta handräckningsarbeten; c) förbud att under viss bestämd tid, högst femton dagar, vistas utom förläggingsområde. Med stöd av sistnämnda lag utfärdades kungörelse den 26 mars 1943 (nr 127) med föreskrifter angående meddelande av tillrättavisning för förseelser i tjänsten av vissa vapenfria värnpliktiga. Enligt denna kungörelse med däri den 14 september 1944 företagen ändring (nr 666) tillkom rätt att tilldela tillrättavisning civilförsvars-, brand- och arbetschef i fråga om underställd personal.

Genom den nya militärstraffrättsliga lagstiftning som trätt i kraft den 1 januari 1949 äro vapenfria värnpliktiga att anse såsom krigsmän oavsett om de fullgöra sin tjänstgöring inom eller utom krigsmakten. De straffbestämmelser som i 26 och 27 kapitlen allmänna strafflagen äro meddelade beträffande brott av krigsmän bli därför utan vidare tillämpliga å sådana värnpliktiga. Med anledning därav har lagen om straff för förbrytelser i tjänsten av vissa vapenfria värnpliktiga upphört att gälla från och med nyssnämnda dag och detsamma gäller kungörelsen nr 127/1943 (se 2 § lagen den 30 juni 1948 angående införande av lagen om ändring i strafflagen m. m. samt övergångsbestämmelserna till kungörelsen den 19 november 1948 angående den militära rättsvården).

I fråga om sådana vapenfria värnpliktiga, vilka icke stå under militärt befäl, kan enligt den nya lagstiftningen, liksom tidigare var fallet, straff icke åläggas i disciplinär ordning. Jämlikt 8 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472) må nämligen med visst undantag straff åläggas i disciplinmål allenast om den felande står under militärt befäl. Icke heller tillrättavisning kan användas när det gäller förseelser av sådana vapenfria värnpliktiga som nu nämnts. Enligt 14 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän förutsättes nämligen för rätten att ålägga tillrättavisning, att straff för förseelsen kan ådömas i disciplinmål.

Beträffande tidigare stadganden i förevarande ämne må hänvisas till militieombudsmannens ämbetsberättelse 1949 s. 219 f.

Militieombudsmannens framställning.

Militieombudsmannen har anfört:

Liksom enligt hittillsvarande bestämmelser har den nytillkomna lagstiftningen från bestraffning i disciplinär ordning undantagit vapenfria värnpliktiga. Det har veterligen icke heller gjorts gällande, att en ändring här-

utinnan skulle vara påkallad. Tvärtom torde med fog kunna invändas att införandet av en sådan bestraffningsform beträffande dessa värnpliktiga skulle nödvändiggöra deras anknytning till krigsmakten på ett sätt som skulle motverka syftemålet med den för dem anordnade särställningen.

När det gäller frågan om möjlighet att beivra smärre förseelser genom åläggande av tillrättavisning torde saken ställa sig annorlunda. Inhämtade upplysningar giva visserligen vid handen, att den befogenhet att meddela tillrättavisning som tillagts arbetschef mycket sällan behövt anlitas. Det kan emellertid icke vara betydelselöst ur disciplinär synpunkt, att i fall av överträdelse av ordningsföreskrifter och andra mindre förseelser, vilka anses icke böra lämnas obeivrade, möjlighet föreligger att inskrida genom åläggande av tillrättavisning. Det synes jämväl innebära en onödig omgång att vid alla mindre förseelser, som anses icke kunna lämnas obeivrade, arbetsledningen skall behöva hänskjuta saken till vederbörande distriktsåklagare, vilken — därest han icke, där möjlighet därtill föreligger, efterger åtalet eller meddelar strafföreläggande — blir nödsakad att väcka åtal. De betänkligheter som lagrådet 1925 uttalade mot en befogenhet för den civile arbetsledaren att ålägga tillrättavisning synas i huvudsak bliva eliminerade, därest det vid uttagning av ifrågavarande värnpliktiga till tjänstgöring tillses, att arbetsledaren — vilket för närvarande regelmässigt torde vara fallet — är en statlig eller kommunal befattningshavare med tjänstemannaansvar, och möjlighet öppnas för de värnpliktiga att i händelse av missnöje med ett beslut av arbetsledaren om åläggande av tillrättavisning erhålla omprövning av beslutet. Övervägande skäl synas därför tala för att bestämmelser utfärdas som tillägga arbetsledaren befogenhet att meddela tillrättavisning.

Före den 1 januari 1949 ägde arbetsledare ålägga tillrättavisning i fall av olovligt undanhållande, lydnadsvägran och vårdslöshet eller försummelse i andra fall i fullgörande av tjänsteplikter, allt under förutsättning att förseelsen var ringa. I stort sett torde befogenheten att ålägga tillrättavisning lämpligen böra bibehållas vid den omfattning den erhållit enligt tidigare bestämmelser. I visst avseende synes en utvidgning befogad. Jämlikt 26 kap. 14 § allmänna strafflagen är krigsman, som under tjänsteutövning är så påverkad av starka drycker eller annat berusningsmedel, att hans förmåga att fullgöra tjänsten måste antagas vara nedsatt, underkastad straff för onykterhet i tjänsten. Sådan förseelse bör lämpligen kunna bli föremål för beivran genom tillrättavisning. Vid avgränsningen av tillrättavisningsrätten är vidare att iakttaga att — enär för tillämpning av stadgandena om lydnadsbrott i 26 kap. fordras att befallning givits av krigsman — icke alla fall som enligt tidigare särskilda bestämmelser för vapenfria värnpliktiga voro straffbara såsom lydnadsbrott kunna bedömas såsom dylikt brott utan i stället komma att föranleda ansvar enligt det generella straffbudet för tjänstefel i 26 kap. 18 §. I följd härav bör lydnadsbrott icke särskilt upptagas bland de förseelser, för vilka tillrättavisning skall kunna åläggas. I anslutning till vad nu anförts torde tillrättavisningsrätten lämpligen böra omfatta följande av de förseelser, för vilka enligt 9 § militära rättegångslagen straff i disciplinär ordning kan åläggas andra krigsmän än de nu ifrågavarande, nämligen undanhållande (26 kap. 11 §), onykterhet i tjänsten (26 kap. 14 §) och tjänstefel (26 kap. 18 §).

De i 14 § lagen om disciplinstraff för krigsmän angivna olika slagen av tillrättavisningar överensstämna nära med de för ifrågavarande värnpliktiga nu förekommande former av tillrättavisning med undantag av förbudet att på fritid lämna fartyg, vilket i förevarande fall blir utan betydelse. De i lagrummet angivna formerna för tillrättavisning torde därför utan vidare kunna göras tillämpliga å värnpliktiga varom här är fråga.

I 68 § militära rättegångslagen stadgas att, om någon vill begära omprövning av honom ålagd tillrättavisning, han skall skriftligen eller muntligen göra framställning därom hos närmast högre befattningshavare som har bestraffningsrätt. De vapenfria värnpliktiga, varom nu är fråga, torde såsom ovan antytts böra tilläggas en motsvarande rätt att påkalla omprövning av meddelat tillrättavisningsbeslut. Lämpligast synes därvid vara att omprövningen verkställas av inskrivningschefen för det inskrivningsområde, där den värnpliktige är förlagd.

Militieombudsmannen framhåller till slut att, därest arbetsledare ansåges böra tilläggas befogenhet att ålägga tillrättavisning, det syntes ligga närmast till hands att bestämmelser härom infördes i den militära rättegångslagen, även om ur lagteknisk synpunkt vissa erinringar kunde göras däremot. Den grundläggande bestämmelsen syntes lämpligen kunna upptagas i en särskild, såsom 66 a betecknad paragraf av följande innehåll: Begår till vapenfri tjänst uttagen krigsman som icke står under militärt befäl förseelse som avses i 26 kap. 11, 14 eller 18 § strafflagen och är förseelsen att anse som ringa, må den felande i stället för straff åläggas tillrättavisning som sägs i 14 § lagen om disciplinstraff för krigsmän. Rätt att meddela tillrättavisning som nu sagts tillkommer civilförsvars-, brand- och arbetschef i fråga om underställd personal.

I 68 § borde vidare tillfogas en mening av följande innehåll: Krigsman som avses i 66 a § skall begära omprövning hos inskrivningschefen för det inskrivningsområde, där han är förlagd.

I 69 § borde sista meningen erhålla följande lydelse: Detsamma gäller, om den tillrättavise upphör att stå under militärt befäl eller, i fråga om krigsman som avses i 66 a §, tjänstgöringen upphör.

Därest det ansåges vara att föredraga att de föreslagna bestämmelserna upptoges i särskild lag vore enligt militieombudsmannens mening icke något att erinra häremot.

Yttrandena.

Behovet av en laglig reglering på förevarande område har allmänt vitsordats. Sålunda har *vattenfallsstyrelsen* anfört, att ehuru de vapenfria värnpliktiga, som fullgjorde sin tjänstgöring inom statens vattenfallsverk, i regel hade ådagalagt ett mycket gott uppförande och några tillrättavisningar därför knappast hade behövt ifrågakomma, det likväl måste anses vara en styrka för arbetsledaren att för disciplinens upprätthållande på arbetsplatsen och inom förläggningen vid eventuellt behov kunna ålägga tillrättavisning. *Civilförsvarsstyrelsen* har anfört, att styrelsen enligt inhämtade upplysningar från vissa brandchefer erfarit, att den befogenhet att för mindre förseelser meddela tillrättavisning, som tillagts civilförsvars-, brand- och arbetschef, mycket sällan behövt anlitas. Det vore emellertid ur disciplinär synpunkt betydelsefullt, att i fall av överträdelse av ordningsföreskrifter och andra mindre förseelser möjlighet funnes att inskrida genom åläggande av

tillrättavisning. Att behöva hänskjuta ärenden av här avsedd natur till vederbörande distriktsåklagare vore mindre lyckligt.

Domänstyrelsen har såsom eget yttrande åberopat ett av jägmästaren i Gästriklands revir avgivet yttrande, där det heter:

Under den tid jag tjänstgjort såsom jägmästare i Gästriklands revir och arbetschef för förläggningen av vapenfria värnpliktiga å Sunnanås har i ett stort antal fall värnpliktiga vid inryckningen vägrat att utföra något som helst arbete.

Åtal mot dessa personer har därför väckts inför domstol i föreskriven ordning.

Däremot har icke förekommit att tillrättavisning för förbrytelser i tjänsten meddelats någon värnpliktig enligt bestämmelserna i lagen härom den 26 mars 1943.

Det torde därför för denna förläggnings vidkommande vara av mindre vikt att ifrågavarande lag nu upphört att gälla, men å andra sidan synes det bli en onödig omgång, såsom även militieombudsmannen framhåller, att anlita distriktsåklagaren för handläggning av eventuella mål rörande mindre disciplinära förseelser. Jag får därför ansluta mig till militieombudsmannens förslag.

Av de hörda remissinstanserna har i sak endast *överbefälhavaren* riktat någon egentlig kritik mot militieombudsmannens förslag. Han anför:

Militieombudsmannen har föreslagit, att tillrättavisningsrätten lämpligen borde omfatta förseelserna undanhållande (26 kap. 11 §), onykerhet i tjänsten (26 kap. 14 §) och tjänstefel (26 kap. 18 §). Förseelsen lydnadsbrott är icke föreslagen i detta sammanhang, enär för tillämpning av stadgandena om lydnadsbrott i 26 kap. strafflagen fordras att befallning givits av krigsman. Förseelsen i fråga skulle för vapenfria värnpliktiga, vilka icke stodo under krigsmans befäl, föranleda ansvar enligt det generella straffbudet för tjänstefel i 26 kap. 18 § strafflagen.

Lydnadsplikten för vapenfria värnpliktiga — straffrättsligt grundad på 26 kap. 18 § strafflagen enligt militieombudsmannens förslag — synes erhålla begränsad räckvidd i förhållande till den lydnadsplikt, som åligger övriga krigsmän. Brottsbeskrivningen i 26 kap. 1 § strafflagen upptager även »obehörigt uppehållande av befallnings fullgörande» och enligt »Betänkande med förslag till strafflagstiftning för krigsmakten» (SOU 1946: 83) sid. 71 förutsättes straffbarhet inträda redan då en underlydande tillkännagivit, att han icke kommer att utföra given befallning. 26 kap. 18 § synes förutsätta ett åsidosättande av given befallning för att straffbarhet skall inträda. Det finns anledning förmoda att arbetsplikt — med avsevärt mindre ekonomisk kompensation än som vanligen gives för civilt arbete i övrigt — kräver straffrättsligt stöd i vad gäller lydnadsplikten. Jag får därför föreslå, att ifrågavarande bestämmelser om tillrättavisning utformas så, att de även omfatta förseelsen lydnadsbrott (26 kap. 1 §) och att i samband därmed 26 kap. 1 § strafflagen kompletteras med bestämmelser av innehåll, att vad i paragrafen stadgas om förman även gäller civilförsvars-, brand- och arbetschef, i vad avser befallning till vapenfria värnpliktiga som stå under sådan chefs befäl.

Omprövning av tillrättavisning jämlikt 68 § militära rättegångslagen skulle enligt militieombudsmannens framställning verkställas av inskrivningschef. Det synes lämpligare, att ifrågavarande omprövning verkställas av den infanteriregementschef, varunder inskrivningschef i vissa avseenden

lyder, emedan denne har större erfarenhet inom ifrågavarande område. Skall omprövning verkställas av inskrivningschef, synes det önskvärt att denne i samband härmed erhåller rätt att rådfråga auditor.

Beträffande frågan på vem det skall ankomma att ompröva meddelad tillrättavisning har *justitiekanslersämbetet* ansett det möjligen kunna ifrågasättas, att omprövningen skulle ske av civil myndighet, förslagsvis länsstyrelsen. Denna fråga torde dock enligt ämbetets mening vara av mycket ringa praktisk betydelse.

Vad angår den lagtekniska utformningen av förslaget har *justitiekanslersämbetet* anfört, att det ville synas som om de materiella bestämmelserna angående tillrättavisningsrätten borde ha sin plats i lagen om disciplinstraff för krigsmän och föreskrifterna om vem som skulle äga utöva tillrättavisningsrätten samt angående omprövning av beslut om tillrättavisning intagas i militära rättegångslagen. Måhända vore dock, såsom militieombudsmannen ifrågasatt, en särskild lag att föredraga. Däremot har *krigshovrätten* uttryckligen förklarat, att de av militieombudsmannens framställning föranledda bestämmelserna, såsom militieombudsmannen i första hand föreslagit, lämpligen borde införas i militära rättegångslagen.

Departementschefen.

Enligt 14 § första stycket lagen den 30 juni 1948 om disciplinstraff för krigsmän må för mindre förseelser av beskaffenhet att straff därför kan åläggas i disciplinmål, i stället för disciplinär bestraffning, åläggas tillrättavisning i form av varning, extratjänst, utgångsförbud eller landgångsförbud. För att straff skall kunna åläggas i disciplinmål förutsättes i princip, att den felande står under militärt befäl (8 § militära rättegångslagen). Beträffande de s. k. vapenfria värnpliktiga är detta emellertid oftast icke fallet. Endast omkring en tredjedel av denna kategori fullgör sin tjänstgöring inom krigsmakten, nämligen i expeditions-, yrkes- och handräckningstjänst eller i sjukvårdstjänst. Övriga vapenfria värnpliktiga, vilka till skillnad mot de nyss nämnda vägra att bära uniform, sysselsättas *utom* krigsmakten, närmare bestämt i civilförsvars- och arbetstjänst. De stå alltså icke under militärt befäl utan äro underställda civilförsvars-, brand- eller arbetschef.

Såsom militieombudsmannen framhållit, äro de vapenfria värnpliktiga numera att anse som krigsmän. Detta innebär, att sådana vapenfria värnpliktiga som stå under militärt befäl kunna bli ålagda tillrättavisning enligt samma regler som gälla för andra krigsmän. Med avseende å övriga vapenfria värnpliktiga föreligga däremot, till skillnad mot vad som varit fallet före den nya militära strafflagstiftningens ikraftträdande, icke längre någon befogenhet för civil arbetschef att meddela tillrättavisning. På de skäl som anförts av militieombudsmannen och understrukits i remissyttrandena synes en sådan befogenhet böra snarast återinföras. Jag vill därför tillstyrka, att det av militieombudsmannen framlagda förslaget genomföres med ver-

kan från och med dagen efter den då de i ämnet erforderliga lagarna utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Vad beträffar avgränsningen av tillrättavisningsrätten har överbefälhavaren yrkat, att denna måtte omfatta icke blott förseelser mot 26 kap. 11 § (undanhållande), 14 § (onykterhet i tjänsten) och 18 § (tjänstefel) utan även lydnadsbrott enligt 26 kap. 1 § strafflagen. Samtidigt har överbefälhavaren hemställt om viss komplettering av sistnämnda lagrum. Detta avser nämligen allenast befallningar givna av någon som själv lyder under de militära straffbestämmelserna och som enligt dessa bestämmelser (26 kap. 5 och 6 §§ strafflagen) är straffrättsligt ansvarig för missbruk av sin befälsrätt. Det saknas emellertid enligt min mening skäl att nu, helt kort efter den nya lagstiftningens ikraftträdande, övergiva den princip på vilken 26 kap. 1 § strafflagen sålunda bygger. Om en vapenfri krigsman som tjänstgör utom krigsmakten vägrar eller underlåter att lyda sin arbetsledares befallning eller obehörigen uppehåller befallningen, blir han alltså straffbar för tjänstefel enligt 18 § i nämnda kapitel. Innefattar tjänstefelet total arbetsvägran, torde detsamma regelmässigt vara att anse såsom grovt, med påföljd att straffet kan komma att gå upp till två års fängelse. Jag biträder följaktligen militieombudsmannens förslag beträffande avgränsningen av tillrättavisningsrätten.

Beträffande frågan på vem det skall ankomma att ompröva meddelad tillrättavisning vill jag föreslå, att vederbörande försvarsområdesbefälhavare skall ha att ompröva sådant beslut. Denne har nämligen hand om de vapenfria värnpliktiga i förläggnings- och förplägnadshänseende, och vidare äger han, till skillnad mot inskrivningschef, själv bestraffningsrätt i disciplinmål och därmed praktisk erfarenhet i hithörande frågor. Härtill kommer, att auditor finnes förordnad hos försvarsområdesbefälhavare men ej hos inskrivningschef.

Vad slutligen angår den lagtekniska utformningen av förevarande bestämmelser kan jag icke ansluta mig till militieombudsmannens förslag, att bestämmelserna helt skola införas i militära rättegångslagen. Visserligen skulle denna lösning såtillvida innebära en fördel, som bestämmelserna då bleve samlade på ett ställe. Men principiellt sett lär det icke vara lämpligt att i en processuell lag införa bestämmelser av straffrättslig karaktär. Man har då att välja mellan att upptaga alla erforderliga bestämmelser i en särskild lag eller att, såsom justitiekanslersämbetet i första hand föreslagit, låta de materiella bestämmelserna angående tillrättavisningsrätten inflyta i lagen om disciplinstraff för krigsmän och övriga bestämmelser i militära rättegångslagen. Av dessa två alternativ synes mig det senare vara att föredraga.

I enlighet med det sagda ha inom justitiedepartementet utarbetats förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och till lag angående ändrad lydelse av 66, 68 och 69 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Föredraganden hemställer härefter att lagrådets utlåtande över lagför-

slagen, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Olle Hellberg.

¹ Denna bilaga, som är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 3 mars 1949.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden GEIJER,
DAHLMAN,
LECH,
regeringsrådet QUENSEL.

Enligt lagrådet den 2 mars 1949 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 18 februari 1949, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till *lag angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och lag angående ändrad lydelse av 66, 68 och 69 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472)*.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av e. o. hovrättsassessorn S. Dennemark.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 mars 1949.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet lagrådets den 3 mars 1949 avgivna utlåtande över de den 18 februari 1949 till lagrådet remitterade förslagen till *lag angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och lag angående ändrad lydelse av 66, 68 och 69 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472)* samt hemställer, att förslagen, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Karl Gustaf Grönhagen.